

رسالت استاد در سخنرانی مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای
علی مقصود^۱

چکیده

این جامعه اسلامی باید زنده، هوشیار، آسیبناپذیر، پرامید، آماده مقاومت، آماده ضربه زدن و به صورت يك موجود زنده مقاوم بماند و مقاومت کند این چگونه ممکن است؛ این است که بنده موضوع امر به معروف و نهی از منکر را مطرح کردم. موضوع امر به معروف که موضوع جدیدی نیست؛ این، تکلیف همیشگی مسلمانان است. جامعه اسلامی با انجام این تکلیف زنده می ماند. قوام حکومت اسلامی، با امر به معروف و نهی از منکر است که فرمود اگر این کار نشود، آن وقت «یسئلن الله علیکم شرارکم فیدعوا خیارکم فلا یتجاب لهم» قوام حکومت اسلامی و بقای حاکمیت اختیار به اینست که در جامعه امر به معروف و نهی از منکر باشد.

امر به معروف فقط این نیست که ما برای اسقاط تکلیف، دو کلمه بگوئیم. آن هم در مقابل منکراتی که معلوم نیست از مهمترین منکرات باشند. وقتی يك جامعه را موظف می کنند که آحادش باید دیگران را به معروف امر و از منکر نهی کنند این به چه معناست؟ چه وقت ممکن است آحاد يك ملت امر به معروف و ناهی از منکر باشند؟ وقتی که همه به معنای واقعی در متن مسایل کشور حضور داشته باشند به کارهای جامعه؛ همه اهتمام داشته باشند، همه آگاه باشند، همه معروف شناس و منکر شناس باشند. این، به معنای يك نظارت عمومی است، يك حضور عمومی است، يك معرفت بالا در همه است. امر به معروف اینهاست.

واژگان کلیدی: امر به معروف، نهی از منکر، تکلیف، جامعه اسلامی.

و الا اگر ما امر به معروف را در يك دایره محدود، آن هم به وسیله افراد معلومی زندانی کنیم دشمن هم در تبلیغات خودش بنا می کند سمپاشی کردن، که در ایران بناست از این به بعد نسبت به زنها بی حجاب این طور عمل شود. این واجب به این عظمت را که قوام همه چیز به آن است بیاورند در دایره محدودی در خیابان های تهران، آن هم به چند نفر زنی که وضع حجابشان مثلاً درست نیست، این است معنای امر به معروف؟ این است معنای حضور نیروهای مؤمن در صحنه های گوناگون جامعه؟ قضیه بالاتر از این حرفهاست. تخلفها يك اندازه و يك نوع نیست. تخلفها، تخلفهای فردی نیست بالاترین تخلفها آن تخلفها و جرائمی است که پایه های نظام را سست می کند. نومید کردن مردم، نومید کردن دلهای امیدوار، کج نشان دادن راه راست، گمراه کردن انسانهای مؤمن و با اخلاص، سوء استفاده کردن از اوضاع و احوال گوناگون در جامعه اسلامی، کمک کردن به دشمن، مخالفت کردن با احکام اسلامی و تلاش برای به فساد کشاندن نسل مؤمن. امروز دستهایی تلاش می کنند تا فساد را به صورت نامحسوس- نه آن طوری که شما در خیابان آن را ببینید و بفهمید و مشاهده کنید- به شکل های گروهکی ترویج کنند و جوانان را به فساد بکشانند، پسرها را به

^۱ - حوزه معاونت آموزشی- گروه کاردانی مکانیک دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشان

فساد بکشانند، مردم را به بی‌اعتنائی بکشانند. منکرات اینهاست. منکرات اخلاقی، منکرات سیاسی، منکرات اقتصادی. همه‌جا، جای نهی از منکر است.

یک دانشجو هم در محیط درس می‌تواند نهی از منکر کند، یک کارمند شریف هم، در محیط کار خود می‌تواند نهی از منکر کند. یک کاسب مؤمن هم، در محیط کار خود می‌تواند نهی از منکر کند. یک هنرمند هم، با وسایل هنری خود می‌تواند نهی از منکر کند. روحانیون در محیط‌های مختلف، یکی از مهمترین عوامل نهی از منکر و امر به معروف‌اند. نمی‌شود این واجب بزرگ الهی را در دایره‌های کوچک محدود کرد. کار هم کار همه است. اینطور نیست که مخصوص عده خاصی باشد.

البته هر کس وظیفه‌ای دارد. من در پیام تشکری که منتشر شد عرض کردم. قشرهای مختلف، باید جایگاه خود را در امر به معروف و نهی از منکر پیدا کنند. هر کس جایگاهی دارد. کجا باید نهی از منکر کنید؟ شما در مقابل کدام منکر می‌توانید مقاومت کنید و بایستید؟ کدام را می‌شناسید؟ کار، کار مردمی است. البته علمای دین باید مردم را هدایت و راهنمایی کنند، کیفیت نهی از منکر را بیان کنند و منکر را برای آنها شرح دهند.

باید خطر را بشناسیم. باید نقاطی را که خطر از آن نقاط جامعه اسلامی را تهدید می‌کند، درست بشناسیم آن عبرت‌های قضایای صدر اسلام را برای مردم و برای خودمان، باز کنیم. مهمترین وظیفه‌ای که در صراط امر به معروف و نهی از منکر وجود دارد این است که نیروهای مؤمن و امر به معروف و ناهی از منکر و آنهایی که در نظام اسلامی انگیزه دارند، باید در صحنه باشند. همه جا باید حضور داشته باشند. حزب الهی بودن یعنی آماده‌کار بودن برای انجام تکالیف الهی، این یک ارزش است، یک ارزش انقلابی است. در نظام اسلامی همه جا کسی که دارای روحیه حزب الهی است بر کسی که دارای روحیه حزب الهی نیست، ترجیح دارد. (۱)

(۱) منبع سایت <http://www.maroofyaran.com> امر به معروف و نهی از منکر ناحیه مقاومت بسیج

مفهوم شناسی :

امر به معروف و نهی از منکر و اقسام آن

در ابتدا به مفهوم امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌نمایم.

تعریف: در تعریف لغوی: «امر به معنای دستور دادن و فرمان دادن می‌باشد چنان که نهی با معنای بازداشتن است، استاد شهید مطهری، معروف و منکر را اینگونه تعریف کرده است:

{کلمه " معروف " شامل همه هدف های مثبت اسلامی و کلمه " منکر " شامل همه هدف های منفي و غير اسلامي مي‌گردد و لهذا با چنین تعبیر عامی آمده است و اما امر به معروف و نهی از منکر، گرچه با تعبیر امر و نهی است، ولی به نصّ حدیث و فقه و تاریخ قطعی اسلامی، شامل هر دو وسیله مشروعی است که برای این هدفها، بشود این ساختمان را نگه داشت و توسعه داد}

اما هر امر به معروفی و نهی از منکر از یک سوی مراحل دارد که باید مرحله به مرحله انجام داد تا به یک ارزش اخلاقی تبدیل شود و اگر یکی از مراحل درست اجرا نشود ممکن است منجر به فتنه و بی‌آبرویی شود،

در تقسیم بندی امر به معروف و نهی از منکر به اقسام ذیل اشاره ای می‌نمایم :

۱- قلبی: کم‌ترین مرتبه امر به معروف و نهی از منکر آن است که انسان در قلب خود نیکوکاران و مؤمنان را دوست داشته باشد و گنه‌کاران و بدکاران را دشمن بدارد و با این دو گروه برخورد متفاوت داشته باشد .

۲- زبانی: در قسمت زبانی از روش‌های پند و موعظه، حکمت و پند و نیک‌استفاده می‌شود، و اگر امر به معروف و نهی از منکر زبانی، اثر بخش نباشد نوبت به مرتبه سوم می‌رسد .

۳- عملی: «این مرحله دارای مراتبی است که باید مرحله به مرحله طی شود، مقاله نویسی، تألیف کتاب، تأسیس مدارس و مراکز تربیتی و محافل دینی و مرکزهای دعوت تبلیغ دین، صرف مال و وقت در ویران نمودن مراکز فساد، مثل مسجد ضرار در عصر پیامبر همه از شاخه‌های امر به معروف و نهی از منکر عملی است،»

نقش استاد:

نقش استاد در اجرا و ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر

در ابتدا در مورد نقش استاد در اجرا و ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر به گزیده‌ای از سخنان مقام معظم رهبری اشاره می‌نمایم ایشان می‌فرمایند:

{ همه مردم باید وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را برای خود قایل باشند و در محیط کسب، خانه، درس، دانشگاه و محیط کار و زندگی با زبان خوش و لحن مناسب، عمل خلاف و گناه را به خاطر تذکر دهند و سرانجام این مهم در مرحله عمل و اقدام، تنها با اجازه حکومت باید انجام شود. }

در بررسی مذکور به فضای درس و جایگاه استاد در ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌نمایم.

می‌توان جایگاه استاد را در ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر را آنقدر با اهمیت برشمرد که در بعضی مواقع می‌تواند مهمترین و بیشترین تأثیر خود را در این زمینه بر دانشجویان که که مدیران آینده جامعه هستند بگذارد.

نقش استاد را در ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر را به ۴ دلیل می‌توان مهم دانست، ما در این بررسی این ۴ مورد را به طور اجمال مورد تحلیل قرار می‌دهیم .

این دلایل به شرح زیر می‌باشد:

الف. استاد به عنوان الگوی دانشجویان می‌تواند با سخنان و مشاوره‌های خود دانشجویان را متحول نماید،

ب. دین - آئین و رسوم ما ایجاب می نماید که ارزشها دینی در دانشگاه توسعه داده شود که این یکی از وظایف اساتید می باشد که البته باید به اساتید آموزش داده شود.

ج. جایگاه استاد ایجاب می نماید که ناشر فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر باشد.

چ. جایگاه دانشجویکه آماده شکل پذیری است این امکان و موقعیت را به استاد می دهد در ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر ثابت قدم باشد.

استاد به عنوان يك سرمشق:

دانشجو يك گرایش مثبت دارد و استاد را به عنوان يك الگوي رفتاري خود مي داند و حالا اين استاد مي تواند دانشجو را به راه راست هدايت کند و هم مي تواند دانشجو را گمراه کند و او را از راه مستقيم منحرف کند، و با توجه به اينکه مهمترين اصل در امر به معروف و نهی از منکر اصل تأثیر است که در پی آن امر به معروف گسترش و ریشه منکر را در ذهن دانشجو به يك امر ناخوشايند تبديل کند و او را در جهت برقراري امر به معروف و نهی از منکر سوق دهد،

استاد همچنين بايد از اين موقعيت و اعتمادي که دانشجو به وي دارد در جهت گسترش فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر در بين دانشجویان استفاده کند و اين طيف مهم در جامعه را به برقراري امر به معروف و نهی از منکر سوق دهد، تا آنها با نقشي که در جامعه خواهند داشت، اين فرهنگ را در جامعه نشر دهند تا جامعه اي بدون منکر داشته باشيم .

اما استاد بايد به اين مهم نيز توجه کند که «يکي از بزرگترين رموز امورآموزشی و فرهنگی اين است که دانشجو خود استاد را بپذیرد و نه زبان و استدلالش را، اگر استدلال استاد را بپذیرد در واقع استاد نقش ضبط صوت را دارد، استاد بايد به گونه اي عمل کند که شاگرد خود او را بپذیرد، وجود او را که پذیرفت تحت تأثیر اخلاق و رفتار استاد از جمله، استدلالش قرار مي گیرد، راه رسيدن به اين مرتبه از استادی و تدریس هم دو چیز است:

۱) اشراف و تسلط علمي (۲) پرهیزکاری و اخلاق اسلامی

چارچوب امور فرهنگی دانشگاه و مباحث مذهبي - اسلامي :

استاندارد آنچه در دانشگاه ما بايد انجام شود، با آنچه در دانشگاه های برتر سايرکشورها انجام مي شود بايد تا حد زيادي متمایز باشد، در واقع بحث امور فرهنگی دانشگاه در کشور ما علاوه بر آن که با روحیات، خلقیات و نیازهاي دانشجویان مرتبط است، به طور ویژه اي با مباحث مذهبي - اسلامي نيز در آميخته است، بنابراین انتظار مي رود که در دانشگاهها استاندارد مؤلفه هايي از جمله ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر در حکم يك اصل در ميان دانشجویان مورد توجه قرار گیرد. « و بيشتري انتظار در ترویج مباحث مذهبي - اسلامي از استاد مي رود و اين استاد است که در دانشگاه بيشتري برخوردار با

دانشجویان دارد و می تواند نقش مهمی در مؤلفه هایی مانند گسترش فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر داشته باشد، ولی مشکل بزرگی که وجود دارد، موضوع پذیرش اولیه می باشد، همانطور که مشخص است پذیرش اولیه مهمترین اصل می باشد که باید در این زمینه به اساتید نحوه شناساندن فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر را برای پذیرش اولیه طی دوره هایی آموزش داده شود.

استاد و گسترش ارزشهای اخلاقی:

نکته مهمی که نقش استاد را در گسترش امر به معروف و نهی از منکر و ارزشهای اخلاقی را با اهمیت می کند، وظیفه شرعی و شغلی استاد است، «یک استاد باید بر اساس نیازهای واقعی امور فرهنگی دانشجویان به کار خود ادامه دهد و نه با هرچه پیش آید، خوش آید و از سرتفنن و تنوع، در رفتار و کردار و گفتار و اندیشه استاد نباید هیچ بخش بی تفاوت و بی جهت و بی تحرك و بیدوده موجود باشد و از همه وجود او باید جدیت و همداری نمایان گردد، «استاد علاوه بر اینکه وظیفه دارد مطالب مربوط به کتاب درسی را به دانشجویان یاد دهد باید نسبت به مسائل مذهبی - اسلامی و فرهنگی از جمله گسترش امر به معروف و نهی از منکر نیز برنامه خاصی در کلاس درسی داشته باشد و فقط اتکا به موارد درسی نکند، او می تواند گسترش امر به معروف و نهی از منکر را در اولویت های اولیه یاددهی خود قرار دهد، تا وظیفه شرعی و شغلی خود را ادا کرده باشد و دانشجویانی متعهد به ارزشهای اخلاقی را برای جامعه آینده تربیت کند، اساتید باید استاد مطهری را یک الگو قرار دهند، مثلاً، «شهید مطهری نخستین ویژگی اش در مقام درس دادن این بود که انسان وقتی پای درسش می نشست احساس می کرد ایشان در حال انجام وظیفه دینی است، «در این قسمت از بررسی، لازم دانستیم تا مراحل یادگیری ارزشهای اخلاقی از جمله امر به معروف و نهی از منکر را به دانشجویان بیان کنیم .

مرحله اول: دانشجویان پذیرش قوانین و مقررات اخلاقی، ارزشها و ضد ارزشها و رفتارهای خواسته شده از سوی اساتید را در ذهن خود بر اساس پیامدهای جسمانی و آنی آن را ارزیابی می کنند و باید استاد در این مرحله یاددهی را بر مبنای نزدیک شدن به احساس رضایت انجام دهد،

در مرحله دوم: دلیل توجه دانشجو به استاد مورد قبول قرار گرفتن و حفظ موقعیت اجتماعی است، استاد باید یاددهی خود را بر مبنای توجه به جمع و گروه قرار دهد.

در مرحله سوم: فراگیری مقررات در اعماق روح انسان وجود دارد که حتی با تغییرات بیرونی قابل تغییر نیست و از روح انسان برون رفت ندارد لذا اگر ارزشی درون ذهن دانشجویان نقش بست نمی توان بر راحتی آن را تغییر داد.

حساس بودن مقطع دانشجویی:

بیشتر افراد در دوران دانشجویی شکل‌گیری اجتماعی و اخلاقی خود را فرا می‌گیرند و در این مرحله بیشتر به دنبال مسائل دینی و مذهبی می‌باشند و کنجکاوی هستند و تأثیر پذیری زیادی نسبت به گفتارهای استاد دارند و استاد نیز باید از این فرصت استفاده کند و در حد امکان در ترویج امر به معروف و نهی از منکر تلاش کند تا با هدایت دانشجویان به این سمت، امر به معروف و نهی از منکر را در جامعه رواج دهد و با این ترویج یقیناً مردم را با فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر به معرفت خواهد رساند.

هدایت و راهکارهای علمی (مرکز مشاوره و نقش اساتید خبره)

الف: هدایت (سوق دادن افراد به مشاوره و انتخاب گزینه صحیح)

افراد بدلیل عدم آشنایی با موقعیت‌ها و مکان‌ها کنجکاوی هستند که به آنها نزدیک شوند تا با ماهیت آن آشنا شوند لذا در این حین نقش و سوق دادن افراد به مشاوره و انتخاب گزینه صحیح آشکار و مملوس می‌گردد.

مشاور با آموخته‌ها و تجربیات خود و داشتن فن هدایت در برون رفت از بحران و انتخاب گزینه صحیح جایگاه خود را نشان می‌دهد.

ب: راهکار علمی:

با ایجاد مراکز مشاوره و یا تکمیل و تجهیز مراکز مشاوره به اساتید مجرب و بهره‌مندی از اساتید حوزوی در بحث امر به معروف و نهی از منکر می‌توان منطقی - آگاهانه نسبت به شناساندن زیرشاخه‌های معروف و زیرشاخه منکر گام بسیار مهمی را برداشت لذا در این حین باید به تفکیک زیرشاخه‌های معروف و زیرشاخه منکر پرداخت و هر کدام از تفکیک‌ها را به کارشناس مربوطه خود ارائه نمود.

این مراکز تأثیر به‌سزایی در آموزش اساتید برای یادگیری فن ترویج امر به معروف و نهی از منکر خواهند داشت.

تفکیک شاخه‌ها :

(۱) مسائل دینی و شرعی: کارشناس علوم دینی

(۲) مسائل روانشناسی: کارشناس علوم روانشناسی

(۳) مسائل اجتماعی: کارشناس علوم اجتماعی

لذا با شناساندن شاخه‌های امر به معروف و نهی از منکر و مصادیق آن توسط کارشناسان مربوط می‌توان در بحث مذکور در امور فرهنگی در دانشگاه‌ها گام مثبتی برداشت.

الذین آمنوا و عملوا الصالحات و تواصوا بالحق و تواصوا

بالصبر